

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (final draft).

Viite:

Imppola, J. 2019. Väärennetty 20 markkaa 1934 sekä lisätietoa 10 markkaa 1929 väärenneistä. Numismaatikko 55 (6), 232-235.

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Jorma J. Imppola, SeAMK

Väärennetty 20 markkaa 1934 sekä lisätietoa 10 markkaa 1929 väärenneistä

Pekka Säilä otti minuun syyskuun 2019 alkupuolella yhteyttä kertoen, että hänellä on hallussaan mielenkiintoisia väärennöksiä, jotka voidaan yhdistää montttööri Järviseen.

Kertomansa mukaan Pekka Säilä osti SNY:n huutokaupasta 393, joka oli 7. helmikuuta 2015, kohteen 627 kuvauksella ”10 mk 1929, 20mk 1934, tinäväärennökset, 1”. Vasarahinta tällä kohteella oli 270 € + %. Pyynnöstäni Pekka Säilä antoi myöskin käyttööni ottamansa kuvat mainituista väärennöksistä. Näiden kuvien, sekä Tero Kontiokarilta saamieni Timo Ruotsalaisen kokoelman väärennösten kuvien avulla olen tehnyt artikkelin tätä väärennöstyyppeä havainnollistavat kuvat.

20 markkaa 1934

Markkinoilla esiintyneiden väärennösten sekä julkisuuteen tulleissa väärennösten esiintymistapauksissa ja ilmi tulleissa rahanväärennystapauksissa ovat pääosassa hyvin usein olleet enemmän tai vähemmän onnistuneet malin 1928 10 markan metallirahat. Kuitenkin riitti väärän rahan tekijöillä myös harrastettuihin nimellisarvoihin, ja luonnollisesti suurin käyttörahamellisarvo eli 20 markkaa mallia 1931 (100 ja 200 markan kultarahat eivät juurikaan ehtineet kiertää rahaliikenteessä – ja niistä tunnetut harvalukuiset väärenneet lienevät keräilijöiden pettämiseksi tehtyä myöhempää tekoa) herätti kiinnostusta väärentäjissäänkin.

Luokaamme jälleen kerran Kansalliskirjaston mainion sanomalehtien hakupalvelun (<https://digi.kansalliskirjasto.fi/search?formats=NEWSPAPER>) avulla pieni sanomalehtikatsaus vuosien 1929 – 1938 rahanväärennösuutisista liittyen 20 markan rahojen väärenneisiin.

Laatokka 12. helmikuuta 1935

Vääriä metallirahoja liikkeellä Helsingissä.

Ovat hyvin tehtyjä ja vaikeasti oikeista eroitettavia.

Helsingissä on viime päivinä ollut liikkeellä vääriä 10 ja 20 mkn metallirahoja. Vääriä rahoja on tavattu ympäri kaupunkia, alkoholiliikkeen myymälöistä, ravintoloista ja muualta. Väärät metallirahat ovat aika hyvin tehtyjä, eikä niitä voi erottaa oikeista muuten kuin siitä, että ne ovat pehmeästä ja helposti

taittuvasta metallista tehtyjä. Myöskään niiden väri ei ole pysyvä, vaan kuuluu helposti rahojen oltua jonkun aikaa liikkeessä. Poliisi tutkii asiaa.

Käkisalmen sanomat 28. tammikuuta 1936

Vääriä 20 mk:n rahoja Kuopion markkinoilla.

Kuopion markkinoilla on ollut liikkeessä väärää rahaa. Perjantaina tuotiin Kuopion rikospolisille kolmesta kuopiolaisesta liikkeestä viisi kappaletta väəriä 20 markan rahoja. Rahat on valettu vaaleasta tinan värisestä metalliseoksesta ja valamisen jälkeen rahat on pronsattu. Väärät rahat ovat hyvin valmistettuja muuten, paitsi että niiden pronssiväri ei ole pysyvää, vaan irtautuu helposti, joten niistä irtautuvista pronssihiutaleista rahat ovat tarkemmin niitä katsottaessa erotettavissa oikeista rahoista. Väerien rahojen levittäjistä ei ole toistaiseksi tietoa.

Käkisalmen sanomat 18. marraskuuta 1937

Väärennetty 20 mk:n raha Pyhäjärvellä

Raha oli tehty tinasekoituksesta.

Rahan syntyperää selvitellään.

Pyhäjärven Salitsanrannalla tavattiin tiistaina väärennetty 20 mk:n metalliraha. Poliisi on kaksi päivää suorittanut innokkaita tutkimuksia, mutta vielä ei ole saatu selvyyttä, mistäpäin raha on Pyhäjärvelle tullut.

Tiistaina aamupäivällä maksoi eräs paikkakuntalainen henkilö ostoksensa Käkisalmen Osuuskaupan Salitsanrannan myymälässä 20 mk:n metallirahalla. Kun kaupanhoitaja Hoikkala vähää myöhemmin huomasi kassassa väärän rahan, tiedusteli hän apulaiseltaan aamuisia asiakkaita. Apulainen muistikin, että rahan oli kauppaan jättänyt eräs naishenkilö. Kaupanhoitaja Hoikkala ilmoitti asiasta heti nimismiehelle, joka määräsi poliisit ottamaan asiasta selvää.

Tutkimuksissa on selvinnyt, että mainittu naishenkilö ei ole tiennyt rahan olevan väärän, vaan on pitänyt sitä oikeana. Rahan kulkeutumista paikasta toiseen on jonkin verran voitu seurata, mutta minkäänlaista selvää, milloin ja mistä se on liikkeeseen ilmestynyt, ei vielä ole saatu.

Pyhäjärven nimismies on lähettänyt rahan, joka oli normaalikokoinen, mutta muuten verrattain kömpelösti eräänlaisesta pehmeästä tinasekoituksesta valmistettu ja sen jälkeen pronsattu, rikostutkimuskeskuksen tutkittavaksi. Rahan väärennys lienee yksittäistapaus, sillä muualla lähiseudulla eikä kauempanakaan ole viime aikoina rahan väärennöksiä todettu.

Käkisalmen sanomat 27. marraskuuta 1937

Pyhjärven väärän rahan alkuperä yhä hämärä.

Rikostutkimuskeskuksen lausunto valmistunut.

Tiistaina t.k. 16 p:nä Pyhjärven Salitsanrannalla tavattu väärä 20 mk:n metalliraha lähetettiin rikostutkimuskeskukseen tutkittavaksi. Nytemmin on Pyhjärven nimismiehelle saapunut rikostutkimuskeskuksen lausunto ja sanotaan siinä m.m., että Pyhjärveltä tavattu raha on samalla tavalla valmistettu kuin Kuopiossa tammikuussa v. 1939 tavattu 20 mk:n raha, joka oli valmistettu tinan värisestä metallisekoituksesta ja sitten pronssijauheella maalattu. Kun Pyhjärveltä lähetettyä rahaa verrattiin rikostutkimuskeskuksessa säilytettävään kuopiolaiseen rahaa, todettiin varmuudella, että ne eivät ole samalla stanssilla puristettuja tai samalla muotilla valettuja.

Pyhjärvellä on edelleen suoritettu tutkimuksia selvyiden saamiseksi siitä, mistä raha on paikkakunnalle kulkeutunut, mutta toistaiseksi ei ole saatu enempää selvyttä kuin mitä lehdessämme jo t.k. 18 p:nä kerrottiin.

Näitä eri aikoina ja eri puolella Suomea ilmenneitä väärin 20-markkaisten levitystapauksia ei ilmeisesti saatu koskaan ratkaistua, ja siten jäi rahojen syntyhistoria hämärän peittoon, Kaikissa oli kuitenkin yhteistä se, että rahat oli tehty pehmeästä tinaseoksesta valamalla ja ne oli maalattu pronssivärillä oikean värisiksi. Tämä seikka johti kaikissa tapauksissa niiden nopeaan paljastumiseen, mutta näiden väärenteiden tekijät osasivat asiansa eivätkä jääneet kiinni amatöörimäisen levittämisen takia. Sääli kyllä, ei yhdessäkään uutisessa kerrottu väärenteissä käytettyä/käytettyjä vuosilukuja.

Timo Ruotsalaisen Tero Kontiokarin analyysikäyttöön ystävällisesti lainaamien väärenteiden joukossa oli yksi edellä mainituissa artikkeleissa kuvatus kaltainen väärenne, eli 20 markan raha vuosiluvulla 1934. Väärenteen paino on 15,08 grammaa (aito 13 gramma), halkaisija 30,85 mm (aito 31 mm) ja sen metalliseoksessa on 50,75% lyijyä, 46,55% tinaa, 2,28% galliumia ja 0,42 % kuparia.

Pekka Säilän SNY:ltä ostaman kappaleen vuosiluku on myös 1934, ja sen Holmaston rahaliikkeen omalla analyysilaitteellaan myötämielisesti suorittaman metallianalyysin mukaan metalliseoksessa on noin yli 60% (mittaustulokset 54,99% ja 70,90%) lyijyä, noin 20% (30,60% ja 15,72%) kuparia, noin 5,5% (4,85% ja 6,20%) tinaa ja noin 4,6% (4,73% ja 4,59%) sinkkiä sekä hieman muita metalleja. Huomioitavaa on se, että tuloksissa eri mittauskerroilla oli suurta hajontaa. Erityisesti kuparin suuri osuus tuntuu oudolta. Testattaessa rahan reunaa oli kuparin pitoisuus vain pari prosenttia, mutta vastaavasti lyijyn ja tinan osuudet olivat korkeampia, mikä on tärkeä havainto, koska juuri reunassa tuntuu olevan

niukasti pronssimaalia. Rahan pinnan mittaustulosten korkea kuparipitoisuus ja sinkin esiintyminen saattavat siten johtua pronssimaalista, jossa luonnollisesti on kuparia ja ilmeisesti myös sinkkiä.

Ovatko rahat samaa perua? Erityisesti erot kuparin, tinan ja sinkin osalta ovat niin merkittäviä, että on syytä epäillä rahojen olevan eri ”rahapajojen” tuotantoa – mutta vain epäillä, koska rahojen värittämiseen käytetyn pronssimaalin vaikutusta tuloksiin ei voi ohittaa. Jos oletetaan, että Ruotsalaisen rahan näytteet on saatu maalittomista kohdista ja että Säilän rahan pinnoista ei maalitonta kohtaa löytynyt, ei sama valmistaja ole poissuljettu, koska erot juuri kuparin ja sinkin osalta selittyvät pronssimaalilla, jossa on näitä molempia.

Timo Ruotsalaisen kokoelmassa on myös 20 markan väärenne vuosiluvulla 1939, jonka paino on 13,45 grammaa (aito 13 gramma), halkaisija 30,80 mm (aito 31 mm) ja sen pinnoitteen metalliseoksessa on 63,88% kuparia, 34,91% sinkkiä, 1,10% tinaa ja 0,11 % nikkeliä.

Kuva 1. Pekka Säilän SNY:n huutokaupasta 393 ostama väärennetty 20 markkaa 1934 sekä Timo Ruotsalaisen kokoelman kappale. Kuvat: Pekka Säilä ja Tero Kontiokari, kuvien käsittely ja yhdistely Jorma Imppola.

Kuva 2. Vuoden 1934 rahojen arvopuolien vertailua. Vasemmalla aito, keskellä Pekka Säilän SNY:n huutokaupasta 393 ostama väärennetty 20 markkaa 1934 sekä oikealla Timo Ruotsalaisen kokoelman kappale. Kuvat: Pekka Säilä ja Tero Kontiokari, kuvien käsittely ja yhdistely Jorma Imppola.

Kuva 3. Vuoden 1934 rahojen tunnuspuolien vertailua. Vasemmalla aito, keskellä Pekka Säilän SNY:n huutokaupasta 393 ostama väärennetty 20 markkaa 1934 sekä oikealla Timo Ruotsalaisen kokoelman kappale. Kuvat: Pekka Säilä ja Tero Kontiokari, kuvien käsittely ja yhdistely Jorma Imppola.

Kuva 4. Vuoden 1939 rahojen arvopuolien vertailua. Vasemmalla aito, oikealla Timo Ruotsalaisen kokoelman kappale. Kuva: Tero Kontiokari, kuvien käsittely ja yhdistely Jorma Imppola.

Kuva 5. Vuoden 1939 rahojen tunnuspuolien vertailua. Vasemmalla aito, oikealla Timo Ruotsalaisen kokoelman kappale. Kuva: Tero Kontiokari, kuvien käsittely ja yhdistely Jorma Imppola.

Kuva 6. Vuoden 1939 väärenteen reuna. Kuva: Tero Kontiokari, kuvan käsittely Jorma Imppola.

10 markkaa 1929 metallianalyysien tulokset.

Samassa yhteydessä 20-markkaisen analyysin kanssa Holmaston rahaliikkeen omalla analyysilaitteellaan kahdesti suorittaman metallianalyysin mukaan väärin vuoden 1929 10 markan rahojen metalliseokset koostuvat seuraavasti:

10 markkaa 1929 kaiveruksella 2.5.31

Sn 53,14% ja 53,85%, Pb 40,95% ja 41,09%, Cu 2,74% ja 2,71%, Zn 0,517% ja 0,445% sekä vähäisiä määriä muita metalleja.

10 markkaa 1929 ilman kaiverusta

Sn 51,99% ja 50,33%, Pb 38,96% ja 40,30%, Cu 5,66% ja 6,08%, Zn 0,404% ja 0,525% sekä vähäisiä määriä muita metalleja.

On hyvin todennäköistä, että nämä kaksi rahaa ovat samasta ”rahapajasta”, koska niiden päämateriaali on tinan ja lyijyn seosta. Pienet erot tinan ja lyijyn määrissä sekä kuparin ja sinkin esiintyminen johtuvat

rahan värityksessä käytetystä pronssimaalista. Rahan koostumus on varsin saman kaltainen Timo Ruotsalaisen omistaman 20 markan väärenteen vuodelta 1934 kanssa. Toisaalta tämä ei ehkä ole kovinkaan outo sattuma, koska ennen hyvin runsaasti käytetty ja siten helposti saatavilla ollut tavanomainen juotostina sisältää tinaa 60% ja lyijyä 40%. Tämä seos myöskin sulaa noin 200 °C lämmössä, eli sen sulattaminen ja valaminen ei vaatinut kovin kummoisia laitteita.